

Asukkaat

ja osallistuminen hyvinvointialueen talouden suunnitteluun

Tämä on hienoa, mutta mitä hyötyä tästä on?

Kuntien talouden suunnittelun vuosisykli (muodollinen prosessi)

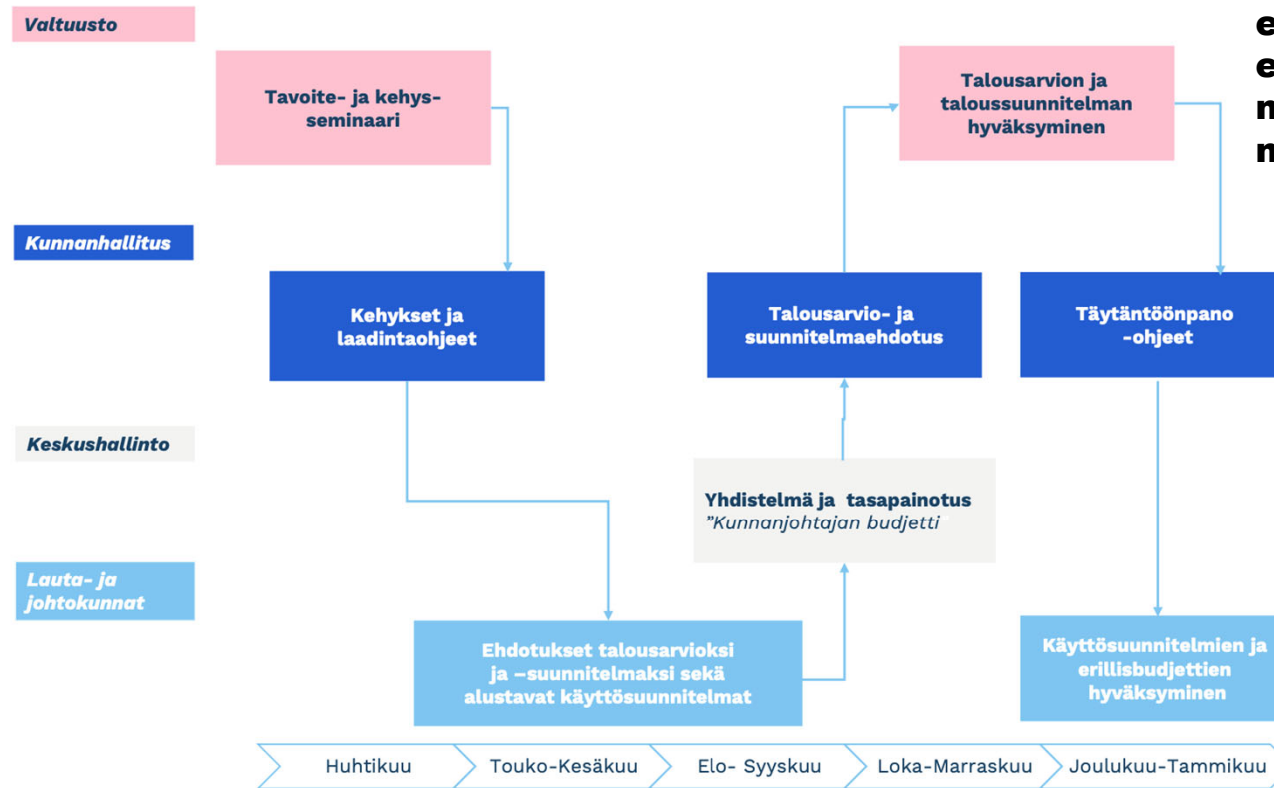
Tuotokset:

- Budjetti (1 v)
- Taloussuunnitelma (3 v) jonka on oltava tasapainossa

Perusteet:

- Strategia (4 v)
- Mahdollinen pormestari-ohjelma
- Muut ohjelmat ja suunnitelmat: investointisuunnitelma, ilmastosuunnitelma jne.

Taloussuunnittelun ja -suunnitelman valmistelu on vuosittain toistuva prosessi, johon osallistuvat kunnan toimielimet, viranhaltijat ja työntekijät, joilla on tulosvastuuta tavoitteiden toteutumisesta ja jotka ovat tilivelvollisia varojen käytöstä. Alla on esitetty ohjeellinen kuvio valmistelun ajallisesta etenemisestä kunnan päätöksenteossa ja organisaatiossa.

Puuttuu kuntalaisten kuuleminen!

Saatu konsulttiselvitys FCG:ltä: ei ole normatiivista estettä. – Kysymys on motivaatiosta ja menetelmistä.

Kuvio 4. Kunnan taloussuunnittelun ja -suunnitelman valmistelu- ja hyväksymisprosessi.

Lähde: Sari Korento & Marja-Liisa Ylitalo 2022. *Kunnan ja kuntayhtymän taloussuunnitelma*. 5. uudistettu painos. Kuntaliitto. <https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2022/2165-kunnan-ja-kuntayhtymän-taloussuunnitelma>

Kuntien tilanne muuttuu isosti

Kuntien tehtävät ja talous ovat murroksessa.

Hyvinvointialueiden aloittaminen ja TE-keskusuudistus muuttavat kuntien vastuita. Väestömuutokset ja elinkeinorakenteen muutokset vaikuttavat kuntien talouden veropohjaan ja eriyttävät palvelutarpeita entisestään.

Toisaalta, **jos yhteistä tahtoa löytyy, murros on kunnille myös mahdollisuus.** Kunnat ja kuntayhtymät voivat erikoistua vahvuksiensa pohjalta, rakentaa uusia kumppanuuksia ja uudistaa toimintatapojaan.

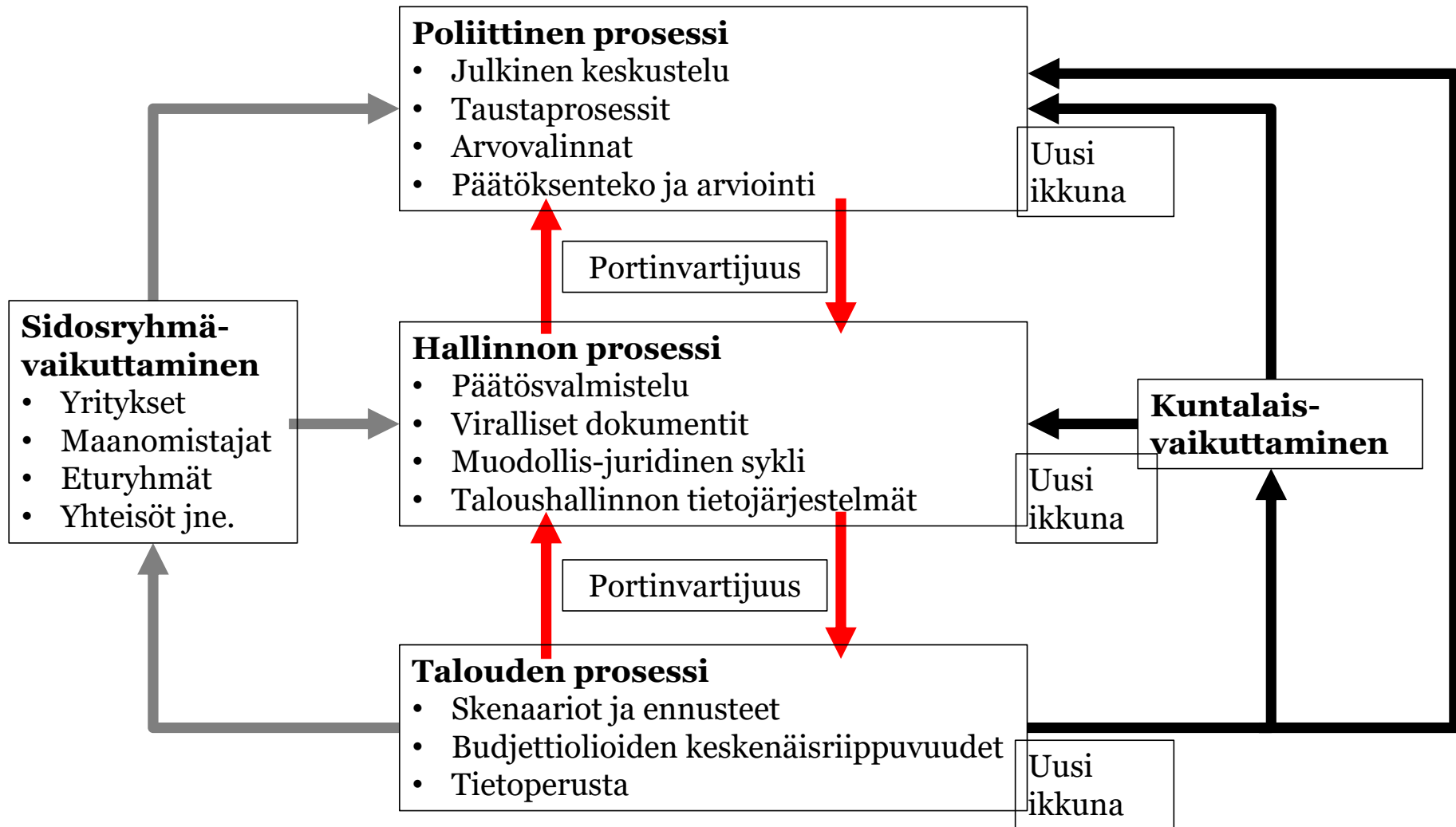
- **Luvassa paljon hyvää päätettävää!**
- **Päätökset konkretisoituvat budjetissa**

Miten osallistuminen voi auttaa talouden suunnittelussa?

- **Ohjaa tarkastelemaan panostusten hyödyllisyyttä** ja puntaroimaan eri ratkaisuvaihtoehtoja
- **Valtuuston päätösten ohjausvaikutus valmisteluun lisääntyy**, kun kuntastrategian toimeenpano sekä eri ohjelmien ja suunnitelmien resursointi kuvataan kuntalaisille
- **Päätäjät saavat selkänöjää** viisaiden/vaikeiden päätösten tekemiseen
- **Kuntalaisten arvostus talouden suunnittelua kohtaan lisääntyy**, kun he näkevät budjetin yhteyden päätettyihin tavoitteisiin
- **Kääntää julkista talouskeskustelua** niin päin, että kuntalaiset pohtivat kunnan taloutta ja tekevät ehdotuksia eivätkä vain kommentoi niitä

Systemimalli 9.1.23 / Kolme tarkastelun tasoa / Haasteena tasojen väliset yhteydet
/ Suora osallistuminen tukee edustuksellista päätöksentekoa ja sen valmistelua

Parhaiten tunnettu tapaus Suomessa:

Kuntalaiset osallistuivat *oma-aloitteisesti* Pieksämäen kaupungin talouden tasapainotusohjelman laatimiseen kesällä 2015

Lopputuloks: Valtuusto päätti 7 miljoonan säästöt

Lue lisää:

[Mervi Lintunen 2023](#)

Miten sinä säästäisit?

Pieksämäen kylät ry:n Kyläkumppani plus –hanke sekä alueelliset kyläyhdistykset järjestävät asukastapaamiset Naarajärvellä, Jäppilässä ja Virtasalmella.

Keskustelutilaisuuksien aiheina ovat lähipalvelut.

Tilaisuudet pidetään

- Naarajärvellä ma 20.7. klo 18 Kanttilassa
- Jäppilässä ti 21.7 klo 18 Jäppilä-talolla
- Virtasalmella ke 22.7. klo 18 Virtasalmen kirjastolla

Tilaisuuksiin ovat tervetulleita kaikki alueensa palveluista kiinnostuneet.

Keskustelusta pitää kirjaa kyläasiamies ja esiin nousseet teemat viedään päättäjätapaamiseen elokuun alussa.

Iltakahvit voi ostaa kyläyhdistysten ja Kanttilan kahvioista.

Lisätietoja

Pieksämäen Kyläkumppani plus –hanke
Vuokko Jaakkola 045 845 6590
vuokko.jaakkola@pieksamaenkylat.fi

LEADER

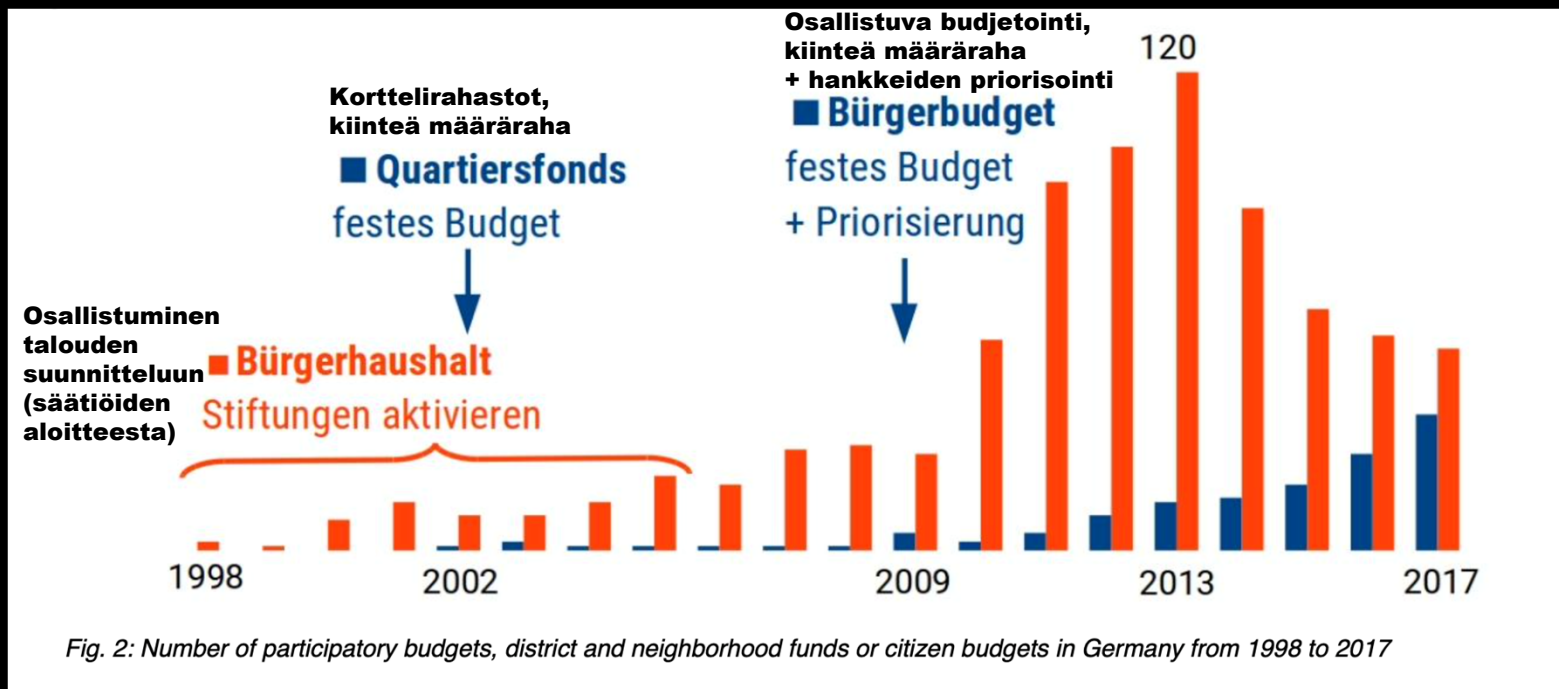
Veej'jakaja

SITRA

Saksassa *Bürgerhaushalt* vuodesta 1998 Bertelsmann-säätiön aloitteesta

- Eri rajauksia ja menetelmiä. Paras käytäntö: Mukana sekä säästöt että investoinnit
- Tunnetuin tapaus Solingenin kaupunki 2010, sai EU:n palkinnonkin, mutta ei otettu pysyväksi käytännöksi
- Sittemmin jäänyt Porto Alegre -tyyppisen osallistuvan budjetoinnin varjoon
- Myös liittovaltion *Bundeszentrale für politische Bildung* edistää ja koordinoi

Lähde: [Volker Vorwerk / Bürgerwissen 2019](#)

Kokeilut 2023

Sitra rahoittaa kokeilut kahdessa kunnassa:

- *Osana normaalia budjetointiprosessia*, esim. budjettikehysten tai yhdistelmäbudjetin muodostamisessa
- Tukee talousarvion 2024 ja/tai taloussuunnitelman 2024–2026 laatimista
- Kunta kokoaa satunnaisotannalla kuntalaispaneelin:
 - Paneelin käytössä on *riittävä talousdata ja muut olennaiset tiedot*
 - Paneeli *puntaroi eri vaihtoehtoja* suhteessa strategian tavoitteisiin
 - Työskentelyä tuetaan laskentatoimen konsultin sekä menetelmäkonsultin työpanoksella
- Kuntalaiset voisivat myös arvioida edellisen vuoden toteumaa
- Suositukset julkaistaan ja luvataan *ottaa huomioon* valmistelussa
- **Hakuaika 14.6.2023**

Sitra rahoittaa samalla Nuva ry:n kokeilun kahden kunnan nuorisovaltuustoissa:

- Nuorisovaltuusto muodostaa vastaavan paneelin
 - Mielipiteitä kerätään nuorilta koulujen oppilaskuntien ja muiden nuoria tavoittavien kanavien kautta
 - Työskentelyä tuetaan laskentatoimen konsultin sekä menetelmäkonsultin työpanoksella
- Nuoret voivat tehdä myös täyden varjobudjetin
- Yhteys: Miisa Tervalu, Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto ry

Miksi satunnaisotettu kuntalaispaneeli?

→ Osallistumisen moniäänisyys lisääntyy

Kuntalaisten äänet kuuluviin monipuolisesti, tasapuolisesti ja kustannustehokkaasti. Mukaan muutkin kuin aktiivisimmat.

→ Päätösten tietopohja vahvistuu

Eri näkökulmat huomioiva, harkittu kansalaismielipide nopeiden reaktioiden ja ennakkoasenteiden sijaan (vrt. some).

→ Vastakkainasettelu vähenee

Puntaroinnissa korostuu yhteinen arvoperusta, yleisen hyvän tavoittelu sekä eri näkökulmien yhteensovittaminen.

→ Ymmärrys kunnan toiminnasta vahvistuu

Konkreettisen suosituksen valmistelu antaa merkityksen reunaehdoille, jotka määrittävät kunnan toimintaa

Valtakunnallinen kehittämisverkosto

- Edistää alan käytäntöjen kehittymistä ja käyttöönottoa
- Seuraa kokeiluja, jakaa osaamista, luo kumppanuuksia ja mallintaa toimintatapaa
- **Mukana jo:** isoja ja pieniä kuntia, alan keskeiset konsultit, kolme yliopistoa, Kuntaliitto ja VM
- Työskentelee etänä sekä lähitapaamisissa noin 3–4 kertaa vuodessa
- [Seuraava tapaaminen](#) ma 19.6. klo 13–15 hybridinä Sitran tiloissa ja Teamsissa
- Etsitään lisää esimerkkejä:
 - Kotimaisia ja ulkomaisia malleja mm. Alankomaista
 - Pelillistettyjä menetelmiä mm. Järvenpään kaupungin talouspeli
 - [Budjettipeli.fi](#) (Soste, VATT, FK, KPMG, Hahmota Oy)

Mahdollisia kehityssuuntia

- Taloushallinnon ohjelmistoihin kansalaiskuulemisen komponentti?
- Koneoppimisen (tekoälyn) käyttö apuna osallistumisessa talouden suunnitteluun, onnistuisiko esimerkiksi:
 - Talouden tilannekuvan tiivistäminen maallikon ymmärrettäväksi?
 - Budjettiesityksen tai sen osan laatiminen lähtien annetuista tavoitelauseista?
 - Tasapainotusohjelmaan vaikuttavimpien toimenpiteiden etsiminen?
- Kansalaisten talouskoulutus kansalaisopistoissa?
- Kokeilurahoitus hyvinvointialueille?
 - Sitra tutkii mahdollisuutta avata rahoitushaku
 - Hakuaika olisi syksyllä 2023, kokeilut 2024 kohdistuen vuoden 2025 budjettiin
 - Osmo Pieski (Päijät-Häme) tekee EMBA-työn hva:n talouden suunnitteluun osallistumisesta